

POSTOJE PORODICE U KOJIMA SE PRAKTIKUJE VJERA I ISTOVREMENO DEŠAVA OZBILJNO NASILJE

Intervju s
Muberom
Hodžić-Lemeš,
menadžericom
Sigurne kuće u
Sarajevu

Elvedin SUBAŠIĆ
Media centar IZ u BiH
subasicelvedin@gmail.com

UDK 305-055.2:343.6(047.53)
DOI 10.26340/muallim.v22i86.1856

SAŽETAK: Analize i statistike pokazuju da je nasilje u porodici sve aktuelniji problem u Bosni i Hercegovini. Nasilje u porodici je definirano kao krivično djelo. Međutim, postavlja se pitanje implementacije zakona i prepoznavanja ovog problema u samim porodicama i okruženju, te jesu li žrtve i svjedoci ovog nasilja spremni prijaviti nasilje. Kada se uzme u obzir nedostatak ekonomsko-socijalne neovisnosti, žrtve mogu godinama trpjeti nasilje u porodici. Nasilje u porodici ne znači samo fizičko nasilje, a upravo njemu vodi toleriranje drugih vidova nasilja, od psihološkog preko verbalnog do ekonomskog nasilja. Praksa rada u Sigurnoj kući u Sarajevu pokazala je da vjera nije garancija da se nasilje neće dešavati. Među muslimanima pojedinci tumače vjeru u skladu sa svojim ličnim shvatanjima i nerijetko manipulišu vjerom kako bi opravdali svoje nasilničko ponašanje. U tom kontekstu važno je razmotriti i mogućnosti vjerskih zajednica u cilju podizanja svijesti o ovom problemu. Ove i druge teme u vezi s ovim problem su razlog zašto smo uputili pitanja Muberi Hodžić-Lemeš, koja se problemom nasilja u porodici znanstveno bavi duži niz godina, a kao menadžerica Sigurne kuće u Sarajevu direktno je involvirana u rad sa žrtvama ovog nasilja.

Ključne riječi: nasilje, porodica, zlostavljanje, nasilje u porodici, nasilje nad ženama, rodna diskriminacija, Mubera Hodžić-Lemeš

NOVI MUALIM: Bez obzira na sve posljedice nasilja u porodici, da li i dalje postoji otklon od razgovora o ovoj temi?

HODŽIĆ-LEMEŠ: Rekla bih da je došlo do podizanja društvene svijesti o značaju tretiranja teme nasilja

u porodici i nasilja nad ženama i da to danas, posebno u urbanim sredinama, više nije tabu tema. O nasilju

se govori i nekako smo ga svi svjesni, ali ono što nedostaje je samo prijavljivanje nasilja nadležnim institucijama, veća podrška žrtvama nasilja i sankcionisanje počinitelja nasilja.

NOVI MUALIM: Možete li navesti neke primjere i brojke koji zorno prikazuju ozbiljnost ovog problema u BiH?

HODŽIĆ-LEMEŠ: Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije (WHO), svaka treća žena tokom života doživi neki oblik nasilja. U našoj zemlji situacija je još ozbiljnija. Agencija za ravnopravnost spolova BiH provela je istraživanje o rasprostranjenosti nasilja u porodici u našoj zemlji tokom 2012. godine. Utvrđeno je da je skoro polovina svih žena (47,20%) obuhvaćenih studijom doživjela najmanje jedan oblik nasilja od navršene petnaeste godine, a nešto manje od 12% je navelo da je doživjelo nasilje tokom godine koja je prethodila anketi. OSCE je proveo istraživanje o nasilju nad ženama tokom 2019. godine koje je pokazalo da je tek malo manje od polovine žena u BiH (48%) iskusilo neki oblik nasilja, uključujući i nasilje od intimnog partnera, nepartnera, uhođenje ili seksualno uznemiravanje, od svoje petnaeste godine. Preciznije rečeno, skoro četiri od deset žena (38%) izjavile su da su iskusile psihičko, fizičko ili seksualno nasilje od petnaeste godine od partnera ili nepartnera (FBiH: 36%, RS: 39%). Navedena statistika ukazuje na ozbiljnost ovog problema u našoj zemlji.

NOVI MUALIM: Prema Vašem uvidu, koje radnje ili ponašanja određene osobe ne smatraju nasiljem u porodici, ograničavajući ga samo na fizičke radnje?

Hodžić-Lemeš: Mi smo patrijarhalno društvo u kojem još postoje stavovi o nasilju kao privatnom problemu porodice, o umanjivanju nasilničkog ponašanja, prebacivanju odgovornosti s počinitelja na žrtvu, što direktno utječe na prijavljivanje slučajeva nasilja kako od žrtava tako i od građana. Kao što sam rekla, situacija je

dosta bolja u odnosu na onu od prije dvadeset godina kada smo otvorili Sigurnu kuću, kada nismo imali niti zakon o zaštiti od nasilja u porodici, niti obučene stručnjake za rad na ovoj problematici. Međutim, stavovi kojima se umanjuje nasilje i njegove posljedice su veoma prisutni i imaju dosta nepovoljne posljedice na žrtve nasilja, a posebno ukoliko su to stavovi službenih lica kojima žrtva prijavljuje nasilje i koji prihvataju prijavu samo fizičkog nasilja koje je moguće dokazati. Fizičko nasilje je najvidljivije, najlakše ga je dokazati i najčešća je vrsta nasilja koja se prijavljuje. Međutim, praksa pokazuje da je psihološko nasilje vrsta nasilja koja se prva javlja u jednom odnosu i koja prati sve ostale vrste nasilja. Teško ju je prepoznati, posebno u početku pojavljivanja, nema vidljive znake i teško se dokazuje, a istovremeno ostavlja veoma teške posljedice na žrtvu. Žene postaju žrtve psihičkog nasilja mnogo ranije nego ga postanu svjesne. Tek u razgovoru sa stručnjacima, kada prijave, uglavnom fizičko nasilje, one navode različite načine psihičkog zlostavljanja kojim su bile izložene prije nego se desio fizički akt nasilja. Psihičko nasilje obuhvata različite zabrane, omalovažavanje, izolaciju, marginalizovanje problema, prijetnje njoj ili dragoj osobi, uvrede, potcjenjivanje, kontrolu kretanja i slično. Štetno djeluje na psihičko zdravlje, samopoštovanje i sliku o sebi. U tom kontekstu, kao posljedicu dugotrajne izloženosti psihičkom nasilju možemo spomenuti razvoj psihosomatskih tegoba, depresivnosti, fobija, anksioznosti i sl. što, u najtežem stepenu viktimizacije, poprima i razmjere težih duševnih oboljenja kao što su psihotične depresije, paranoje, pokušaj samoubistva ili ubistva.

Želim još spomenuti ekonomsko nasilje kao često prisutnu vrstu nasilja u porodici. Ekonomska ovisnost žene često je uzrok njenog ostajanja u nasilnom odnosu, ali, nažalost, nekada i razlog ponovnog vraćanja u nasilan brak. U nekim slučajevima žene su izložene psihičkom i ekonomskom nasilju od partnera i istovremeno nemaju

podršku niti razumijevanje srodnika i prijatelja, koji to ne doživljavaju ozbiljno. Zakon o zaštiti od nasilja u porodici jasno definira vrste nasilja: fizičko, psihičko, seksualno i ekonomsko, čije postojanje predstavlja nasilje u porodici. Imajući u vidu navedeno, mislim da moramo ozbiljnije pristupiti rješavanju slučajeva nasilja u porodici i pomoći žrtvama nasilja ne tretirajući samo fizičko nasilje kao ozbiljnu i jedinu vrstu nasilja.

Ko je sve žrtva

NOVI MUALIM: Ko sve može biti žrtva nasilja i šta bismo trebali učiniti ako prepoznamo da smo žrtve ili taj status uočimo kod druge osobe koja može biti svjesna ili nesvjesna svoje situacije?

HODŽIĆ-LEMEŠ: Nasilje predstavlja zloupotrebu moći u jednom odnosu i u tom kontekstu, uvjetno rečeno, svako od nas može postati žrtva nasilja. U okviru porodičnih odnosa moguće je nasilje između različitih članova porodice, nasilje roditelja nad djecom, djece nad roditeljima, muža nad ženom, žene nad mužem, između braće i sestara, nad starijim članovima porodice. Međutim, statistika pokazuje da je najčešće nasilje unutar porodičnih odnosa partnersko nasilje, odnosno nasilje bračnog / vanbračnog supruga nad ženom. Sve žene, mlade ili stare, udate ili neudate, zaposlene ili nezaposlene, obrazovane ili bez škole, bogate ili siromašne, bijele ili crne, mogu biti žrtve nasilja.

Njih uglavnom odlikuje tradicionalno shvatanje podjele spolnih uloga u porodici / vezi, nisko samopouzdanje i samopoštovanje, historija porodičnog nasilja i predrasude o nasilnom odnosu.

Kako bi se žrtva nasilja zaštitila i dobila adekvatnu pomoć i kako bi institucije mogle djelovati u slučaju nasilja u porodici, žrtva nasilja treba slučaj prijaviti policiji ili centru za socijalni rad. Nadležne institucije za provođenje zakona s ciljem zaštite žrtava nasilja u porodici su: policija, centar za socijalni rad, tužilaštva i sudovi, a oni su obavezni pružiti zaštitu

i pomoći žrtvama nasilja da izađu iz nasilnih porodica. Nasilje se može prijaviti i putem SOS telefona za prijavu nasilja koji je besplatan i dostupan 24 sata za sve građane, broj 1265 (FBiH) i broj SOS telefona 1264 (RS). Na SOS telefon je moguće anonimno izvršiti prijavu nasilja i pokrenuti cijeli sistem zaštite. Zakonsku obavezu prijavljivanja nasilja ima svaki građanin koji zna za slučaj nasilja u porodici.

NOVI MUALIM: Nekada javnost nasilje u porodici pokušava predstaviti kao problem isključivo porodica koje imaju "povijest" problema, smatrajući da je to daleko od njih i njihovog okruženja?

HODŽIĆ-LEMEŠ: Da, nasilje u porodici je dugo bilo u domenu privatne sfere i na njega se gledalo kao na privatni problem porodice u koji se država ne bi trebala miješati. Naučne spoznaje o razornim posljedicama nasilja u porodici postale su dostupne i društveno relevantne tek u drugoj polovini 20. stoljeća. Početkom 70-ih godina počelo se ozbiljnije istraživati nasilje nad ženama i u partnerskim odnosima, 80-ih godina u stručnoj javnosti je prepoznat problem seksualnog zlostavljanja djece, a početkom 90-ih godina nasilje nad starijim osobama u porodici. Velik broj epidemioloških istraživanja u različitim zemljama svijeta, podaci o dugoročnim štetnim posljedicama porodičnog nasilja, te kliničko iskustvo, pokazali su da porodica može biti vrlo nasilna sredina. To je saznanje dovelo do promjena u zakonodavstvima i ograničavanja prava na apsolutnu privatnost porodice kad je u pitanju zaštita njenih članova od nasilja. Nažalost, i danas imamo ljude koji neće reagovati na nasilje u svom okruženju smatrajući da je to privatna stvar osoba kojima se ono dešava. To je ono na čemu svi kao društvo treba da radimo – da mijenjamo naša uvjerenja o nasilju kao privatnoj stvari. Tek kada svi budemo imali jedinstven stav da je nasilje krivično djelo i da se treba tretirati kao i druga krivična djela, žrtve će imati veću sigurnost i zaštitu, odnosno možemo očekivati smanjenje slučajeva nasilja u porodici.

NOVI MUALIM: Jeste li zadovoljni zakonskim okvirom koji tretira slučajeve nasilja u porodici? Postoji li raskorak u zakonskoj teoriji i praksi u svakodnevicu?

HODŽIĆ-LEMEŠ: U našoj zemlji postoji zakonski okvir koji tretira žrtve nasilja u porodici. Tako članom 222. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine svako djelo nasilja u porodici je tretirano kao krivično djelo, a svrha Zakona o zaštiti od nasilja u porodici je zaštita žrtve nasilja, kroz izricanje i provedbu zaštitnih mjera.

U praksi se nerijetko susrećemo s neprimjenjivanjem zakona koji tretiraju oblast nasilja i da, raskorak svakako postoji jer se postojeći zakoni ne implementiraju u potpunosti. Mislim da je neophodno unaprijediti sistem zaštite žrtava nasilja i to prvenstveno kroz pravni okvir. Naša zemlja je ratifikovala mnogobrojne međunarodne konvencije, pravne dokumente i akte kojima je stvorena zakonska osnova kao vid opće prevencije nasilja u porodici. Jedna od najvažnijih je Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici – Istanbulska konvencija. Naša zemlja je 2013. godine ratifikovala Istanbulsku konvenciju iz čega je proizašla i obaveza usklađivanja relevantnog zakonodavstva u BiH s ovom konvencijom. Mreža nevladinih organizacija – Sigurna mreža uz podršku Agencije za ravnopravnost spolova BiH je izradila novi nacrt zakona upravo zbog toga što su identifikovani problemi u primjeni starog zakona o zaštiti od nasilja u porodici. Novi prijedlog zakona treba da ispravi sve nedostatke postojećeg zakonskog rješenja, upravo na način da osigura optimalan opseg prava žrtvama nasilja u porodici i da se standardizuju usluge podrške. Nacrt Zakona o zaštiti nasilja u porodici FBiH bio je na dnevnom redu Zastupničkog doma Parlamenta Federacije BiH, ali je povučen iz parlamentarne procedure, jer nije preveden na sva tri službena jezika. O nacrtu bi se zastupnici trebali izjasniti 27. jula ove godine.

Prevenција nasilja u porodici

NOVI MUALIM: Šta je ono što nedostaje u našem društvu kao instrumentarij prevencije nasilja u porodici kako ne bismo o ovom problemu govorili samo kada se pojave posljedice?

HODŽIĆ-LEMEŠ: U cilju prevencije porodičnog nasilja koje ima razarajuće posljedice ne samo po porodicu u kojoj se dešava, već se posljedice reflektuju i na cijelo društvo, potrebno je da se uključi što veći broj institucija i organizacija u cilju podizanja nivoa svijesti i sprečavanja daljeg nasilja. Društvo treba da zagovara nultu toleranciju prema nasilju i da promovira nenasilje. Podizanje svijesti kod građana je najbolja prevencija jer se djeca od primarne porodice preko obrazovnih institucija uče da nasilje nije način rješavanja problema niti je dozvoljen. Promjenom štetnih stereotipa i ukidanjem rodne diskriminacije društvo može utjecati na smanjenje, odnosno odsustvo pojave nasilja u porodici i nasilja prema ženama. Nasilje u porodici i nasilje prema ženama nije privatna stvar. Obaveza državnih i drugih institucija je da preuzmu odgovornost i sprovede mjere na osvještavanju javnosti i sprečavanju svih oblika nasilja prema ženama i nasilja u porodici. U prevenciji i zaštiti od nasilja odgovoran je i svaki pojedinac pa tako promjenom ličnih stereotipnih stavova i djelovanjem na okolinu unapređuje se i stvara zdravo okruženje bez nasilja po bilo kojem osnovu.

NOVI MUALIM: Prema informaciji koju smo dobili iz jednog centra za socijalni rad u Sarajevu, tokom pandemije u jednom mjesecu im je stigao broj prijavi porodičnog nasilja koji su ranije dobivali za godinu. Koliko je pandemija utjecala na povećanje slučajeva nasilja u porodici?

HODŽIĆ-LEMEŠ: Od početka pandemije koronavirusa zabilježen je dramatičan porast prijavljenih slučajeva nasilja nad ženama i nasilja u porodici širom svijeta. Dok smo živjeli u *lockdownu* vodili smo se parolom "ostani kući, budi siguran", ali smo potpuno zaboravili

da za žene i djecu žrtve porodičnog nasilja mjesto koje nazivamo domom nije sigurno. Naprotiv, dom je mjesto torture, straha i neizvjesnosti.

O globalnom rastu nasilja nad ženama izvijestio je i generalni sekretar UN-a Antonio Guterres koji je od vlada zatražio da sprečavanje nasilja nad ženama tretiraju kao ključni dio borbe protiv koronavirusa. Porast broja prijava nasilja u porodici direktno uvjetovan pandemijom dogodio se i u našoj zemlji. Statistika nevladinih organizacija koje vode sigurne kuće i SOS telefone pokazuje da je došlo do povećanja od 20% do 30% u 2020. godini u odnosu na prethodnu godinu. Mi smo se suočili s velikim porastom prijava nasilja u porodici tokom perioda krize izazvane pandemijom putem SOS telefona. Broj poziva je trostruko veći tokom 2020. godine u odnosu na 2019. godinu. Ono što smo mogli da primijetimo jeste da je evidentan porast psihičkog nasilja, posebno kod porodica koje do pandemije nisu bilježile neke od oblika nasilja. Usljed zatvorenosti, onemogućenosti socijalnih kontakata, porasta nervoze zbog gubitka posla, rasle su tenzije u partnerskim i porodičnim odnosima, što je rezultiralo eskalacijama psihičkog nasilja. Disfunkcionalni partnerski odnosi od ranije, tokom pandemije su doživjeli veliku krizu gdje su na površinu izašli svi raniji problemi, gdje partneri nemaju razvijene mehanizme nošenja sa stresom, s vrlo niskom psihološkom otpornosti i u tim porodicama je nasilje potpuno eskaliralo. Bespomoćnost u kojoj su se porodice našle itekako su pogodovale porastu nasilja. Čini se da su porodice ostavljene same da se nose s krizom, bez mehanizama adaptacije i unutrašnjih resursa, što s vremenom eskalira i dovodi do situacionog ispoljavanja nasilja i nasilničkog ponašanja kojem su izloženi svi članovi porodice.

NOVI MUALIM: Koji faktori dodatno utječu na pojavu i eskalaciju nasilja u porodici?

HODŽIĆ-LEMEŠ: Savremena objašnjenja rodno zasnovanog nasilja

“Nažalost, i danas imamo ljude koji neće reagovati na nasilje u svom okruženju, smatrajući da je to privatna stvar osoba kojima se ono dešava. To je ono na čemu svi kao društvo treba da radimo i da mijenjamo naša uvjerenja o nasilju kao privatnoj stvari. Tek kada svi budemo imali jedinstven stav da je nasilje krivično djelo i da se treba tretirati kao i druga krivična djela, žrtve će imati veću sigurnost i zaštitu, odnosno možemo očekivati smanjenje slučajeva nasilja u porodici.”

polaze od toga da se radi o složenoj pojavi koja se ne može objasniti jednostavnim teorijama koje su se ranije koristile. Riječ je o kompleksnim odnosima između grupa, faktora koji djeluju iz različitih nivoa životne sredine pojedinca. Teoretski okvir za takvo razumijevanje nasilja daje socijalno-ekološki model razumijevanja uzroka rodno zasnovanog nasilja i zlostavljanja u porodici. Ovaj model uzima u obzir faktore koji svojim zajedničkim djelovanjem na četiri nivoa mogu povećati rizik da osoba bude počinitelj ili žrtva nasilja:

1. individualni nivo uključuje biološke karakteristike pojedinca, osobine ličnosti, ličnu historiju i životna iskustva, oblik socijalizacije i modele ponašanja koje je naučio tokom odrastanja,
2. nivo odnosa uključuje specifični odnos sa partnerom / partnericom i članovima porodice, bliskim socijalnim krugom kao što su prijatelji i rodbina, a koji predstavljaju važan referentni okvir za ponašanje,
3. nivo neposredne zajednice stvarajući socijalni kontekst u kojem se odvijaju društveni odnosi i prepoznaju norme odnosa prema nasilju, kao što su susjedstvo, radna okolina i druge socijalne grupe kojima osoba pripada,
4. nivo šireg društva koji uključuje sistem vrijednosti, zakone i propise, njihovu primjenu, odnos društvenih autoriteta prema problemu rodno zasnovanog nasilja itd. Iako se rodno zasnovano nasilje u porodici događa u svim društvima i u svim socioekonomskim slojevima, poznati su faktori koji su

povezani s većom vjerojatnosti pojave nasilja, a oni uključuju: slabo obrazovanje, siromaštvo porodice, izloženost nasilju u djetinjstvu, prihvatanje uvjerenja o većim pravima muškarca, prihvatanje tradicionalnih rodni uloga, dominaciju muškarca u odnosu, česte i eskalirajuće sukobe, tolerantan odnos društva prema nasilju i neefikasne institucije u borbi protiv nasilja.

Prepoznavanje djece žrtava nasilja

NOVI MUALIM: Na temelju kojih pokazatelja u školi se može prepoznati da je neki učenik izložen nasilju u porodici i koje su ključne preporuke nastavnom osoblju kako bi na vrijeme prepoznali da je učenik žrtva?

HODŽIĆ-LEMEŠ: Izloženost nasilju u porodici utječe na ponašanje, doživljaje, uvjerenja i stavove djece i dovodi do niza neposrednih i dugoročnih posljedica i problema prilagodbe kod djece. Najčešće neposredne posljedice su tjeskoba i depresija, poteškoće u školovanju, agresija, krađe, zloupotreba droga i nisko samopoštovanje. Češće su prisutne psihosomatske i/ili somatske poteškoće kao što su glavobolja, mokrenje u krevetu, različite infekcije i slično, što dovodi do hospitalizacije. Učinci izloženosti zlostavljanju mijenjaju se ovisno o dobi djeteta. Dijete osnovnoškolske dobi može pokazati neka od sljedećih ponašanja ovisno o stepenu i učestalosti zlostavljanja kojem je bilo svjedok i njegovom položaju u porodici: trajne pritužbe na tjelesne boli, ponašanja kojima traži odobravanje, povučenoš,

pasivnost, potpuna poslušnost, niska tolerancija na frustraciju ili beskonačna strpljivost, prečesto djeluje kao "učiteljin mali pomoćnik", ispadi bijesa, učestali sukobi s vršnjacima u razredu, agresivno maltretiranje druge djece. Djeca izložena nasilju u porodici mogu pokazivati krajnosti u ponašanju. Tako neka od njih mogu imati odlično školsko postignuće, perfekcionističke standarde, pretjeranu odgovornost. U istim okolnostima druga djeca mogu prolaziti kroz razdoblja poremećene koncentracije i slabog praćenja školske nastave, nespretnog ponašanja, biti sklona povredama, pokazivati strah od odlaska u školu ili razviti sliku o sebi kao neuspješnim učenicima.

Kod adolescenata najčešće posljedice i znakovi izloženosti nasilju su bijeg u drogu ili alkohol, bježanje od kuće, suicidalne misli ili pokušaji, homicidalne misli i pokušaji, kriminalna djela poput prodaje droge ili krađe, pesimizam u pogledu zadovoljenja temeljnih potreba za sigurnošću, ljubavi, pripadanju, nisko samopoštovanje, poteškoće u odnosu s vršnjacima, smanjeno suosjećanje sa žrtvama, poteškoće u kognitivnom i obrazovnom funkcionisanju, bijeg u ranu trudnoću.

Otkrivanje je prvi korak u zaštiti djece od svih oblika nasilja, a ono je, ujedno, i najosjetljiviji dio toga procesa od kojega, u velikoj mjeri, zavisi njegov daljnji tok. Otkrivanje se najčešće događa na sljedeća dva načina: 1. otkrivanje prepoznavanjem znakova povrede na djetetu (tjelesne povrede) i/ili znakova specifičnog ponašanja djeteta i/ili porodice koji ukazuju na mogućnost zlostavljanja / zanemarivanja djeteta; 2. otkrivanje povjerenjem, koje može biti izravno, od samoga djeteta, ili neizravno, od druge osobe koja ima saznanje ili sumnja da je dijete zlostavljano. Obrazovno-odgojni sistem vrlo je važan u sprečavanju i otkrivanju zlostavljanja i zanemarivanja djece, kao i u pružanju podrške djetetu i porodici. Sektor obrazovanja i odgoja također ima ulogu u prikupljanju podataka i ujedno je bitan izvor informacija o

djetetu za socijalni i pravni sistem. Učitelji, nastavnici i stručni suradnici dužni su poduzimati mjere zaštite prava djeteta / učenika, te o svakoj povredi tih prava, osobito o oblicima fizičkog ili emocionalnog nasilja, spolne zloupotrebe, zanemarivanja ili neodgovornog ponašanja ili izrabljivanja, odmah učiniti sljedeće korake. Ukoliko je dijete / učenik povrijeđen u mjeri koja zahtijeva liječničku intervenciju ili pregled, treba odmah pozvati policiju i službu hitne medicinske pomoći ili na najbrži mogući način, koji ne šteti zdravlju djeteta, otpratiti ili osigurati djetetu pratnju stručne osobe do liječnika te sačekati liječničku preporuku o daljnjem postupanju. Isto tako treba poštivati spol djeteta pri odabiru pratnje. Hitno obavijestiti direktora škole, koji će promptno obavijestiti roditelje (skrbnike) djeteta. U slučajevima kada se sumnja da je jedan od roditelja ugrozio dijete, osim primarne zaštite zdravlja djeteta, potrebno je obavijestiti nadležni centar za socijalni rad te dalje postupati prema obavljenim konsultacijama sa stručnim radnicima centra. U slučaju sumnje da je nad djetetom počinjeno neko od djela nasilja, potrebno je obavijestiti policiju. Direktor škole i pedagog sastavit će službenu zabilješku o prijavi nasilja te o poduzetim aktivnostima, razgovorima, izjavama i svojim opažanjima, koju će dostaviti na zahtjev drugim nadležnim tijelima.

Uloga vjerskih zajednica

NOVI MUALIM: Koliko Islamska zajednica može doprinijeti prevenciji ovog problema?

HODŽIĆ-LEMEŠ: Ako imamo podatak da je svaka druga žena u našoj zemlji od navršene petnaeste godine života doživjela neki od oblika nasilja, tada svi kao društvo, svaka institucija treba preuzeti odgovornost i poduzeti akcije u okviru svog djelovanja. Tako i Islamska zajednica ima odgovornost i obavezu poslati jasnu poruku osude svakog oblika nasilja i nedopustivosti amnestiranja počinitelja nasilja kroz

različita tumačenja vjere, a što se u praksi, nažalost, nerijetko dešava.

U dugogodišnjoj praksi sam imala porodice u kojima se vjera praktikuje i istovremeno dešava ozbiljno nasilje muža nad ženom. Islamska zajednica se treba ozbiljno suočiti s problemom porodičnog nasilja u našem društvu i adekvatno odgovoriti na njega kroz kurativne i preventivne programe u okviru svih nivoa djelovanja. S jasnim stavom nulte tolerancije na porodično nasilje, vjernice će biti ohrabrene da potraže pomoć i prekinu nasilje u kojem žive. Naglasila bih poseban značaj Islamske zajednice i stava osude porodičnog nasilja u ruralnim sredinama u kojima su žene pod pritiskom i osudom sredine često dugo trajno izložene porodičnom nasilju. Tema nasilja u porodici treba da bude zastupljena u obrazovnim institucijama Islamske zajednice, gdje će se kroz medrese i fakultete obučiti budući vjerski službenici kako bi svojim djelovanjem radili na prevenciji i zaštiti žrtava nasilja u porodici i u svojim džematima.

NOVI MUALIM: Na koji način funkcionira Vaša ustanova?

HODŽIĆ-LEMEŠ: Fondacija lokalne demokratije je lokalna nevladina organizacija koja je osnovana 1996. godine i posjeduje dugogodišnje iskustvo kao nosilac i kreator pozitivnih društvenih promjena koje vode ka pravednijem i odgovornijem društvu. Misija organizacije je zaštita, promocija i unapređenje ljudskih prava marginaliziranih grupa u BiH. Od 2000. godine vodimo jedinu Sigurnu kuću – Sklonište za žrtve nasilja u porodici na području Kantona Sarajevo. U okviru Sigurne kuće imamo tri servisa za žrtve nasilja u porodici: sklonište za žene i djecu žrtve nasilja u porodici čiji je kapacitet 25 žrtava, sklonište za djevojke žrtve seksualnog nasilja, silovanja, incesta i drugih oblika nasilja čiji je kapacitet 10 djevojaka, te SOS crvena linija – telefon za prijavu nasilja dostupan 24 sata.

Do danas smo u Sigurnoj kući zbrinuli 2.110 žrtava nasilja. Zaštita žrtava nasilja kroz smještaj u Sigurnu

kuću jedan je od oblika pomoći ženama žrtvama nasilja. Osnovna svrha smještaja u Sigurnu kuću je fizička zaštita i sigurnost žrtava, ali i niz drugih usluga koje će im pomoći u njihovoj rehabilitaciji i resocijalizaciji. Sigurna kuća pruža korisnicama i njihovoj djeci privremeni siguran smještaj, ali i nudi brojne druge usluge, poput psihološkog savjetovanja i emocionalne podrške, zdravstvene i pravne pomoći, te pomoći u traženju smještaja i zapošljavanju. Sigurna kuća provodi različite programe podrške i rada s počiniteljima nasilja (individualni tretman u centru za

socijalni rad, grupe samopomoći, terapijski tretman porodice, mobilne posjete i slično). Grupe za podršku i individualne terapije imaju za cilj osnaživanje žene, smanjenje prvenstveno psihičkih posljedica zlostavljanja, simptoma PSTP-a, depresije, socijalne anksioznosti, uznemirenosti te pružanje podrške u rješavanju strahova zbog izlaska iz sigurne kuće. Pružanje podrške u rješavanju strahova zbog izlaska iz sigurne kuće očituje se u izradi dugoročnog individualnog plana promjene koji je namijenjen postizanju kompleksnijih, opsežnijih i dugoročnijih ciljeva

u životu, a jedan od njih je svakako pronalazanje posla i privremenog smještaja, što se smatra izrazito bitnim jer se time pomaže ženi ne samo da samostalno preživi, već joj se vraća samopouzdanje i motivacija za daljnji razvoj. Sigurna kuća je veoma značajna za žrtve porodičnog nasilja koje se dolaskom u nju prvi put osjećaju prihvaćeno, dobiju razumijevanje, pažnju i vraćanje dostojanstva. Sigurna kuća je dio sistema u zaštiti od nasilja u porodici i usko surađuje s centrom za socijalni rad, policijom, pravosuđem, zdravstvenim i obrazovnim institucijama.

Literatura

Ajduković M. i Pavleković G. (2004). *Nasilje nad ženom u obitelji*. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć.

Ajduković D. i Galić N. (2016). *Psihosocijalni tretman počinitelja rodno zasnovanog nasilja u porodici, modul za obuku*. UNFPA.

World report on violence and health. (2002).

Geneva: World Health Organization.

Nasilje u porodici – osnovne informacije. (2020). Sarajevo: Fondacija lokalne demokratije.

Smjernice za postupanje u slučajevima nasilja nad djecom u BiH (2013). Sarajevo: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine.

“Zakon o zaštiti od nasilja u porodici.” *Službene novine Federacije BiH*, broj 20/13.

Kapetanović Bunar E., Omanović N., Hodžić Lemeš M. (2010). *Osjećala sam strah čak i u snu – knjiga o nasilju*. Sarajevo: FLD i Maunagić – MaunaFe.

الموجز

العنف موجود في بعض في الأسر المتدينة

ألفدين سوباشيتش

تشير التحليلات والإحصاءات إلى تزايد مشكلة العنف الأسري في البوسنة والهرسك. وقد تم تصنيف العنف الأسري بأنه عمل إجرامي، ولكن ما يزال تطبيق القانون والتعرف على هذه المشكلة داخل الأسرة ومحيطها موضع تساؤل، وكذلك مدى استعداد ضحايا وشهود هذا العنف للتبليغ عنه. العنف الأسري لا يعني فقط العنف الجسدي، بل إن العنف الجسدي ينجم عن التسامح مع أشكال أخرى من العنف، ابتداء من العنف النفسي ومرورا بالعنف الكلامي وانتهاء بالعنف الاقتصادي. كما أظهرت تجربة العمل في البيت الآمن في سراييفو أن الدين ليس ضمانا لعدم حدوث العنف. فالبعض يفسرون الدين وفقا لفهمهم الشخصي، وليس نادرا أن يستغلوا الدين حتى يبرروا سلوكهم العنيف في الأسرة. من المهم في هذا السياق النظر في إمكانات المؤسسات الدينية في زيادة الوعي حول هذه المشكلة. تحدثنا حول هذه المواضيع مع السيدة مبرة خوجيتش ليميش التي تبحث في مشكلة العنف الأسري منذ سنوات طويلة، وهي منخرطة بشكل مباشر في العمل مع ضحايا هذا العنف بصفقتها مديرة البيت الآمن في سراييفو.

الكلمات الرئيسية: العنف، الأسرة، التعذيب، العنف الأسري، العنف ضد المرأة، التمييز الجنسي، مبرة خوجيتش ليميش، البيت الآمن في سراييفو.

Summary

THERE ARE SOME FAMILIES IN WHICH FAITH IS PRACTICED BUT ARE NONETHELESS EXPERIENCING A SERIOUS VIOLENCE

Elvedin Subašić

Analysis and statistics show that domestic violence is a rising problem in Bosnia and Herzegovina. Domestic violence is defined as a crime. However, the actual implementation of this law, detecting the cases within the family as well as the readiness of family members to report the crime, are rising issues. Domestic violence is not restricted to physical violence alone. Tolerating other forms of violence, like psychological, verbal or economic violence, commonly lead to it. Furthermore, the practice of Safe House in Sarajevo shows that faith is not necessarily a factor in preventing domestic violence. Individuals interpret faith in accordance to their own understanding and often manipulate with faith in order to justify violent behaviour in family. In this context it is essential to consider the prospects religious communities in rising the awareness regarding this issue. These are the topic we discussed with Mubera Hodžić-Lemeš who made the problem of domestic violence a subject of her scientific endeavour for many years and is involved in the work with victims as a manager of the Safe House in Sarajevo.

Key words: violence, family, domestic violence, women victims of domestic violence, gender discrimination, Mubera Hodžić-Lemeš, Sigurna kuća (Safe House) in Sarajevo